

CONEIXEMENT INTEGRAT "DESCOBRINT LA VIA VERDA DEL MAR"

Begonya Falcó Garcia
begonyafalco@gmail.com
Maite Villanueva Gregori
maitevist@gmail.com

IES Torreblanca

Resum.

L'activitat de coneixement integrat "Descobrint la Via Verda del Mar" té com a objectiu treballar les competències bàsiques de manera interdisciplinària amb el grup d'alumnes del Programa Experimental Integra de l'IES Torreblanca durant el curs 2013-2014. El perfil d'aquests joves permet una flexibilitat curricular alhora de plantejar aquest tipus de treball cooperatiu difícil d'aplicar en grups de classes ordinàries, pel pes que li atorguem als continguts i al model docent transmissiu que predomina en les nostres aules.

L'eixida a peu per la Via Verda entre Benicàssim i Orpesa serveix com a eix vertebrador d'una sèrie d'activitats basades en la interdependència positiva, amb la finalitat d'aconseguir augmentar l'autoestima i l'autoconeixement de l'alumnat, tot repercutint en una millora de les relacions interpersonals i en conseqüència en l'ambient de l'aula.

Paraules clau. Coneixement integrat, interdependència positiva, competències bàsiques.

1. INTRODUCCIÓ

Aquesta activitat *Descobrint la Via Verda del Mar* es basa en el Treball de Síntesi que es realitza al final de cada curs a l'ESO a Catalunya (Decret 143/2007 DOGC). Concretament, en el treball de síntesi "Coneixem la Via Verda de la Terra Alta" a 1r de l'ESO de l'IES Terra Alta (Gandesa, Tarragona).

La metodologia es fonamenta en el coneixement integrat entre àmbits amb l'objectiu de treballar les competències bàsiques mitjançant l'aprenentatge col·laboratiu (Johnson, Johnson y Johnson Holubec, 2008).

Segons l'article 9 del Decret 143/2007 DOGC el treball de síntesi està format per un conjunt d'activitats d'ensenyament d'aprenentatge fetes en equip, concebudes per desenvolupar competències complexes i comprovar si s'ha aconseguit, i fins a quin punt, que l'alumnat siga capaç de relacionar les competències bàsiques treballades en les diferents matèries per a l'aplicació i la resolució de qüestions i problemes relacionats en la vida pràctica. Aquest treball ha d'integrar continguts de diverses matèries i admet diverses concrecions temporals.

A més a més, al llarg del treball, l'alumne o alumna ha de demostrar capacitat d'autonomia en l'organització del seu treball individual, i també de cooperació i col·laboració en el treball en equip mitjançant la interdependència positiva. Amb aquesta proposta de treball en grup volem fomentar la interdependència positiva, es a dir, que l'alumnat prenga consciència que el seu aprenentatge depèn de la resta de companys i, alhora, que l'aprenentatge de la resta depèn del seu propi aprenentatge.

Per la qual cosa, el professorat ha programat un seguit d'activitats interdisciplinàries relacionades amb diferents matèries del currículum comú de l'alumne les quals formen un tot coherent amb l'activitat a desenvolupar.

1. Activitats individuals de recerca i integració de la informació.
2. Activitats grup-classe: posada en comú i síntesi de la informació. Planificació de l'eixida (objectius, procediments...).
3. Eixida a la Via Verda. Aplicació pràctica de conceptes i procediments. Recollida d'informació.
4. Anàlisi i síntesi de la informació obtinguda.
5. Exposició oral amb el programa de presentació de diapositives.
6. Avaluació per part dels alumnes i el professorat.

Tot i que la finalitat del Treball de Síntesi és oferir una nota final integrada, en el nostre cas particular, no ha estat possible ja que l'assignatura optativa és inexistent en el currículum del País Valencià. Per tant hem hagut de realitzar adaptacions en l'avaluació final tot avaluant les activitats en l'àmbit associat.

2. CONTEXTUALIZACIÓ I JUSTIFICACIÓ

L'IES Torreblanca es troba al si de la població del mateix nom i recull al voltant de 250 alumnes procedents de Torreblanca i la Ribera de Cabanes. L'oferta educativa abasta l'ESO i el Batxillerat amb un claustre format per 32 docents.

Aquesta activitat ha estat realitzada per l'alumnat del grup INTEGRÀ (2n ESO) de l'IES Torreblanca durant el curs 2013-2014.

L'àmbit socioeconòmic és de classe mitjana-baixa la qual pertany al sector agrari principalment i al de la construcció i turisme en menor grau.

Es caracteritza per tenir una immigració mitjana procedent del Marroc i Romania la qual està totalment integrada en el centre i que té com a llengua vehicular el valencià.

El grup INTEGRÀ amb què hem treballat té unes característiques concretes ja que tot i pertànyer al nivell educatiu de 2n de l'ESO rep una adaptació grupal significativa a un nivell intermedi entre 6é de primària i 1r de l'ESO amb una ràtio màxima de 15 alumnes. Les assignatures s'agrupen en tres àmbits bàsics: Àmbit Pràctic, Àmbit de Competències Curriculars (Lingüístic-social; Científic-matemàtic) i Àmbit de Desenvolupament Personal, Social i Pre-Laboral. Per tant l'equip docent serà reduït per facilitar el seguiment de l'alumnat.

Com a Programa Experimental de la Conselleria d'Educació de la Comunitat València té com a objectiu previndre i reduir l'absentisme i l'abandonament escolar prematur en centres educatius de secundària. Aquest s'inscriu en el marc del Pla PREVI de la Comunitat Valenciana, i està contemplat en el conveni subscrit entre la Generalitat i el Ministeri d'Educació per al desenvolupament de la Llei Orgànica, 2/2006, del 3 de maig, d'Educació (Gimeno, 2012).

Així el perfil de l'alumnat correspon a adolescents entre 15 i 16 anys que presenten alguna de les característiques o circumstàncies següents:

- a. Risc de fracàs o abandonament escolar.
- b. Inadaptació escolar.
- c. Desestructuració familiar.
- d. Absentisme.

3. PARTICIPANTS

El grup d'INTEGRA del curs 2013-14 està format per 13 alumnes, cinc xiques i vuit xics. Tots ells es troben en una situació de fracàs escolar i amb risc d'abandonament i baixa autoestima. A més presenten alguna de les característiques següents:

- Cinc alumnes absentistes
- Set alumnes amb necessitats educatives especials (ACIS)
- Quatre alumnes amb problemes greus de disciplina
- Nou alumnes amb alta desmotivació cap a l'estudi

4. DESENVOLUPAMENT

Aquesta activitat *Descobrint la Via Verda del Mar* fou realitzada en el tercer trimestre com a activitat final de síntesi dels diferents àmbits abans esmentats. L'objectiu ha estat aplicar els coneixements adquirits (eines de recerca de la informació, eines de laboratori, mètode científic, expressió escrita i oral ...) i les competències bàsiques treballades al llarg del curs.

Tot seguit desenvoluparem les diferents fases :

1. Activitats individuals de recerca i integració de la informació, *figura 1*:

- Localització i informació sobre la Via Verda del Mar (localitats, recorregut, característiques generals...).
- Recerca del mitjà de transport adequat per al trasllat de Torreblanca-Orpesa; Benicàssim-Torreblanca (tipus de transport, horaris, parades, preus).
- Consulta de tríptics turístics, pàgines web dels diferents ajuntaments, visita a l'oficina de turisme de Torreblanca.
- Ampliació de coneixements sobre l'ecosistema del bosc mediterrani (confecció de fitxes botàniques, factors biòtics i abiòtics...).
- Interpretació de mapes (escales, punts cardinals, llegenda, simbologia de senderisme...).
- Adquisició de destreses en la utilització d'eines de mesura (metre, termòmetre, higròmetre, cronòmetre...), i en la recollida de mostres biològiques i geològiques.
- Lectura de la llegenda patrimonial d'Orpesa "La Renegà" (resum, comprensió, lèxic...).

NOM I COGNOMS:	NOTA
----------------	------

FITXA: LA VIA VERDA

1. Explica què és la Via Verda (poblacions, quilometres, què hi havia abans allí).
2. Des d'on s'hi pot accedir a la Via Verda?
 - a. I concretament des d'Onessa? Digues el carrer i ubica'l en un mapa. Pren nota de com arribar fins a això, carrer (caminant, autobús...)
3. Busca els horaris d'autobús i tren i apunta'ls.
 - a. Quina de les dues opcions creus que és la millor per anar-hi?
 - b. I per a tornar-hi? Des d'on es pot agafar l'autobús?
4. Quina vegetació és la que trobarem a la Via Verda? Escribeu alguns noms
5. Recordes que les plantes poden ser autòctones (pròpies del terreny) o al·lòctones (invasores). Busca i anomena alguna d'al·lòctona. Dibuixa la forma de la planta ja que hauràs de buscar-la el dia de l'excursió.
6. Al llarg del camí de la Via Verda trobarem dues torres. Busca els seus noms i una miqueta d'informació.
7. En arribar a Benicàssim trobarem el *Vorammar*. Què fou anteriorment aquest restaurant?
8. A *Vorammar* també hi ha la seu d'una ONG. Busca informació sobre aquesta.

Figura 1. Activitats individuals de recerca i integració de la informació.

2. Activitats grup-classe basada en la interdependència positiva (Grau, 2006): posada en comú i síntesi de la informació. Planificació de l'eixida (objectius, procediments...).

A partir de les activitats individuals es fa una exposició de la informació aconseguida per tal de consensuar-la amb el grup-classe i sintetitzar-la en el dossier. Amb aquestes dades l'alumnat planifica l'eixida (dia, lloc, mitjà de transport, horaris, punts d'interès a visitar, visita guiada a la Torre de la Cordada, visita al Voramar, llocs de mostreig,...).

3. Eixida a la Via Verda. Aplicació pràctica de conceptes i procediments. Recollida d'informació.

En aquest apartat es treballa, principalment, l'autonomia personal i el professorat queda relegat a un paper d'acompanyant-observador. D'aquesta manera seran els alumnes i les alumnes qui en tot moment posen en pràctica les competències bàsiques

d'iniciativa personal (preguntar per indicacions, arribar al punt d'eixida...) i coneixement i interacció amb el món físic (identificació de la fauna i flora, realització de mesures, recollida de mostres, interpretació dels panells informatius...).

4. Anàlisi i síntesi de la informació obtinguda.

Una vegada efectuada la visita l'alumnat confecciona per una banda un dossier escrit amb preguntes en diferents formats, (test, síntesi, relació, desenvolupament, laboratori...) *figura 2*, i per l'altra un document amb el programa de presentació de diapositives amb el seu guió corresponent. Aquests dos productes finals són el material per a l'exposició final.

15. Amb les fórmules que et donarà la profesora calcula la superfície de la base de la torre Cordada. Quines dades necessites per fer-lo?

16. Indica 10 espècies d'arbres, matolls i herbes que vam veure en la Via Verda.

17. Recordes algun animal que vam veure durant l'excursió? (aus, rèptils,...)

18. A banda, del bosc mediterrani, vam veure l'ecosistema de costa. Quines dues platges d'Orpesa vam visitar? Quines diferències podem trobar entre els dos tipus de platja?

19. Recordes la llegenda de la Renegà? Explica-la breument.

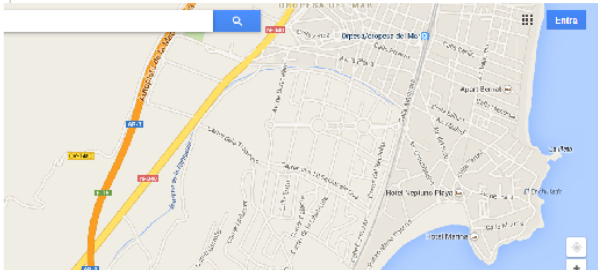
20. L'hotel Voramar que es troba en la platja de les Vil·les de Benicàssim, respon les següents preguntes sobre este hotel:

- Quins dos "animals" trobem en l'entrada de l'hotel?
- També en l'entrada, hi ha representat amb taulell un dibuix. De què es tracta?
- Observant aquest dibuix, recordes el vent que bufava el dia de l'excursió?
- Quina funció va tindre l'hotel Voramar durant la Guerra Civil Espanyola?

a) Caserna de l'exercit republicà b) Hospital de brigadistes c) Magatzem militar

- Qui eren els brigadistes de l'exercit republicà?

21. Indica en el mapa d'Orpesa, el recorregut que vas fer des de la parada d'autobús fins a l'inici de la Via Verda.

22. Digueu la teua opinió personal sobre l'eixida a la Via Verda del Mar: quines coses t'han agradat, quines canviaries,... Recomanaries aquesta eixida a la resta d'alumnes de l'Institut? Per què?

EIXIDA VIA VERDA DEL MAR INTEGRALIES Torreblanca Dep. Ciències Naturals

Nom i cognoms: _____ Data: _____

Tria la resposta correcta.

1. Quants quilòmetres fa la Via Verda del Mar:

a) 3 km b) 4 km c) 5 km d) 6 km

2. L'ecosistema majoritari que trobem al llarg de la Via Verda del Mar és:

a) bosc de ribera b) praderia c) bosc atlàntic d) bosc mediterrani

3. Les torres de guaita es van construir al segle:

a) XIX b) XVIII c) XVII d) XVI

4. Quants soldats hi havia en la Torre la Cordada d'Orpesa?:

a) 1 b) 2 c) 3 d) 4

Contesta les preguntes següents.

5. Què és una Via Verda?

6. Per què s'anomena "Via Verda del Mar"?

7. Entre quines dues localitats es troba?

8. Per què s'anomena la Cordada a la Torre de Guaita que vam visitar?

9. Quines altres edificacions de guaita es podien veure des de dalt de la Cordada?

10. Recordes altres torres de guaita que hi ha en la nostra costa a banda d'aquestes?

11. Quina funció tenien les torres de guaita?

12. Quina temperatura feia fora i quina dins del túnel? Explica la diferència de temperatura.

13. A quin hora vam començar la via verda? I a quin hora la vam acabar? Amb aquestes dades, calcula el temps total que ens va costar fer-la.

14. Com podriem calcular la velocitat mitjana de la nostra excursió? Fes els càlculs.

Figura 2. Dossier.

5. Exposició oral amb suport digital.

De manera individual l'alumnat realitza l'exposició oral amb l'ajuda del programa de presentació de diapositives, *figura 3*, i del guió i fa una valoració personal de la visita a la Via Verda del Mar.

La resta d'alumnat i el professorat intervindrà realitzant les preguntes pertinents.

TORRES

- Aquesta és la torre de La Cordada, té aquest nom perquè era una torre de vigilància i no tenia porta.

- Aquesta altra és la torre de La Colomera, no està restaurada.

TÚNEL

- Fora del túnel, feia una temperatura de 22°C i dins uns 16°C

Figura 3. Presentació de diapositives: exposició oral.

6. Avaluació per part dels alumnes i el professorat.

L'exposició oral va ser valorada per tres actors diferents amb la mateixa rúbrica, figura 4, i es realitza la mitjana de les tres notes.

- a. Professorat: observació directa del llenguatge emprat i de les estratègies discursives.
- b. Alumne/a expositor : autoavaluació i crítica.
- c. Resta d'alumnat: com a rol de receptors avaluen la informació rebuda (exposició dinàmica, fotografies adequades, claredat en les idees ...).

DESCOBRINT LA VIA VERDA D'ORPESA

* INTEGRA 2013-2014 *

AVALUACIÓ DE L'EXPOSICIÓ ORAL

NOM DE L'ALUMNE:

	EXCEL·LENT	NOTABLE	BÉ	INSUFICIENT
EXPOSICIÓ				
1. Saluda i introdueix el treball				
2. Explica els objectius				
3. Desenvolupa i explica les dispositives				
4. Realitza una conclusió				
ORALITAT				
1. El vocabulari és correcte				
2. Utilitza el llenguatge no verbal de forma adequada				
3. Conta anècdotes i posa exemples pertinents				
4. Respon les preguntes dels companys				
MATERIAL DE SUPORT				
1. Treballar visualment				
2. Adequat als continguts				
3. Estructurat correctament				
ADEQUACIÓ DEL TEMPS				
Distribució equitativa i temps total ajustat				

Figura 4. Rúbrica.

5. VALORACIÓ

La valoració del professorat és molt positiva ja que és un tipus d'activitat on es posa en pràctica el treball realitzat en els diversos àmbits durant tot el curs. A més, com que part l'activitat es desenvolupa fora del centre fa possible una interacció amb el món real més proper tot gaudint de l'entorn natural i donant a conèixer una alternativa d'oci més saludable.

També, cal destacar la importància del desenvolupament personal i l'autoestima aconseguits durant l'activitat ja que l'alumnat va prendre consciència de les seues mancances i fortaleces la qual cosa va repercutir en una millora de les relacions interpersonals i en conseqüència en l'ambient de l'aula.

Si tenim en compte la valoració de l'alumnat hem de dir que és satisfactòria, sobretot l'eixida la qual recomanarien i fins i tot la tornarien a fer amb amics.

Un alumne opina:

" Va ser divertit perquè vam fer fotos. Ha sigut entretinguda "

I en referència al Programa de presentació de diapositives *dos alumnes comenten:*

" Em va parèixer divertida, entretinguda, però no em va agradar fer l'exposició oral "

"El Power ha sigut un poc rotllo "

És cert que un dels entrebancs amb els quals es troben els alumnes és el fet de parlar en públic i desenvolupar de forma coherent una discurs oral i per això la majoria d'ells mostren una actitud negativa davant aquesta tasca. Per tant l'exposició oral va ser un gran repte per aquest tipus d'alumnat. Tot i les seues limitacions el van dur a terme satisfactòriament.

6. PROPOSTES DE MILLORA

Tenint el compte les observacions realitzades per l'alumnat, que critica de manera negativa el producte final de l'activitat (exposició oral amb el suport del programa de presentació de diapositives) hem de plantejar-nos realitzar alguns canvis.

Una proposta de millora seria diversificar el producte final i donar l'opció de presentar-ho en format d'espot publicitari, tríptic, blog, o exposició fotogràfica... encara que les competències treballades variarien i hauríem de buscar opcions d'expressió oral en altres moments del treball o en altres contextos. Una altra seria que l'alumnat poguera triar el treball a realitzar per tal d'augmentar la motivació i per últim donar-lo a conèixer dins i fora del centre amb l'objectiu de sentir-se valorats i per tant augmentar-ne l'autoestima.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Gimeno Martínez, M. (2012). El programa Integra: una experiència enriquidora para todos. I Jornada de Intercambio de experiencias educativas Universitat-Secundària (Universitat de València). Recuperat el 24 d'abril, 2015, de <https://ojs.uv.es/index.php/anejos/article/view/1821>

Grau, R. (2006). Coopera. Treball cooperatiu i aprenentatge basat en problemes. Recuperat el 15 de juny, 2015, de <http://www.xtec.cat/~rgrau/treballcooperatiu/interdependencia.htm>

Johnson, D.W., Johnson, R.T. & Johnson Holubec, E. (2008). *Cooperation in the Classroom Revised Edition*. Minnesota: Interaction Book Company.